

OD PROŠLOSTI PREMA BUDUĆNOSTI: ANALIZA HRVATSKE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE

Jurčević, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:770963>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Joispa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni preddiplomski studij, Financijski menadžment

Luka Jurčević

**OD PROŠLOSTI PREMA BUDUĆNOSTI: ANALIZA
HRVATSKE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE**

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Joispa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni preddiplomski studij, Financijski menadžment

Luka Jurčević

**OD PROŠLOSTI PREMA BUDUĆNOSTI: ANALIZA
HRVATSKE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE**

Završni rad

Kolegij: Gospodarstvo Hrvatske

JMBAG: 0010227091

e-mail: ljurcevic@efos.hr

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Undergraduate Study Financial Management

Luka Jurčević

**FROM PAST TO THE FUTURE: ANALYSIS OF CROATIAN
MANUFACTURING INDUSTRY**

Final paper

Osijek, 2022.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ završni (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Luka Jurčević

JMBAG: 0010227091

OIB: 01644030612

e-mail za kontakt: luka.jurcevic.10@gmail.com

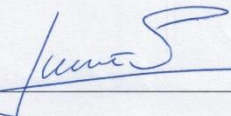
Naziv studija: Preddiplomski studij Financijski menadžment

Naslov rada: Od prošlosti prema budućnosti: analiza hrvatske prerađivačke industrije

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv. prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

U Osijeku, 28.9.2022. godine

Potpis _____

Od prošlosti prema budućnosti: analiza hrvatske prerađivačke industrije

SAŽETAK

Prerađivačka industrija širok je pojam jer obuhvaća mnoge industrije. Od industrije hrane i pića, preko kemijske industrije pa sve do farmaceutske i mnogih drugih manje zastupljenih industrija u Republici Hrvatskoj. Upravo prerađivačka industrija čini 83 % cjelokupne industrije naše zemlje stoga je vrlo važno detaljno je izanalizirati. S obzirom da je u 20. stoljeću Hrvatska postala izuzetno industrijalizirana zemlja i industrija joj je činila velik dio gospodarskih prihoda, pad te industrije uvelike se osjetio u posljednjim godinama 20. stoljeća što zbog ratnih zbivanja, a ujedno i zbog samog prelaska sa socijalizma na tržišno otvoreno gospodarstvo. U ovome se radu analizira kretanje prerađivačke industrije do današnjeg oblika kakvu ju poznajemo i što ju je učinilo takvom. Koliki postotak u BDP-u čini industrija i koliko ljudi je zaposleno unutar te gospodarski poprilično važne grane. S obzirom da je RH danas punopravna članica Europske unije koja kroz svoje fondove sufinancira mnoge projekte tako se i prerađivačka industrija potiče na napredak upravo kroz kapital koji je Europska unija spremna dati za gospodarski razvoj. Dio fondova je usmjeren na povećanje broja zaposlenih u industrija, povećanje plaća, pomoć ruralnim područjima, pomoć se uvelike koriste i pomaže u samom razvoju. Na kraju se nameće i postavlja vrlo logično pitanje, a ono glasi koliko je konkurentna hrvatska prerađivačka industrija u odnosu na veliku konkurenciju kako u zemljama EU tako i u odnosu na mnoge svjetske velesile.

Ključne riječi: industrija, prerađivačka industrija, gospodarstvo

From past to the future: analysis of Croatian manufacturing industry

ABSTRACT

The processing industry is a broad term, as it includes many industries, from food and beverages to chemicals, pharmaceuticals, and many other industries less represented in the Republic of Croatia. The process industry accounts for 83% of the total Croatian industry, so it is necessary to analyse it in detail. As Croatia developed into an extremely industrialised country in the 20th century and its industry accounted for a large part of the economic income, the decline of this industry was clearly felt in the last years of the 20th century, which was due to the war events and, at the same time, the transition from socialism to an open market economy. This paper analyses how the manufacturing industry developed into the form we know it today, what led to how much the manufacturing industry contributes to the GDP and how many people work in this economically important branch. Since Croatia is a full member of the European Union, which co-finances many projects with its funds, the manufacturing industry is encouraged to progress precisely because of the capital that the European Union is willing to provide for economic development. Part of the funds is aimed at increasing the number of employees in industry, increasing wages, helping rural areas, the aid is widely used and helps in development. In the end, the question is how competitive is the Croatian manufacturing industry in the face of great competition both in EU countries and in comparison with many major global powers.

Keywords: industry, manufacturing, economy

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA RADA	3
2.1. Predmet i cilj rada.....	3
2.2. Znanstvene metode i izvori korišteni u radu	3
2.3. Struktura rada	3
3. TEORIJSKE ODREDBE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE	5
3.1. Odredbe i stanje prerađivačke industrije u svijetu.....	5
3.2. Prerađivačka industrija u Republici Hrvatskoj	5
4. KRETANJE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE U HRVATSKOJ.....	9
4.1. Industrija hrane i pića	9
4.2. Kemijska industrija.....	13
4.2.1. Farmaceutska industrija	15
4.3. Tekstilna industrija	16
5. HRVATSKA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA U BROJKAMA.....	21
5.1. Prerađivačka industrija u strukturi ukupne industrije.....	21
5.2. Statistički podaci unutar prerađivačke industrije.....	22
6. UTJECAJ PANDEMIJE KORONAVIRUSA NA PRERAĐIVAČKU INDUSTRIJU U HRVATSKOJ.....	28
7. ZAKLJUČAK	30
8. LITERATURA.....	32
9. POPIS SLIKA	34
10. POPIS TABLICA.....	35

1. UVOD

Ovim završnim radom prikazat će se slika prerađivačke industrije u Republici Hrvatskoj. Za istraživanje i statistiku u ovom radu korišteni su podaci iz stručnei znanstvene literature, dostupni članci i radovi na internetu, razne tablice i grafovi koji su u bazi za statistiku dali točan i detaljan prikaz industrije i njezinog razvoja kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. Promotrit će se kakva je prerađivačka industrija, u kojem je trenutku nastala, njezin razvoj, koje je prijepore prolazila te što ju je oblikovalo u ovo stanje u kojem je danas poznajemo. Teorijski dio je objašnjen u prvom dijelu rada i na njega će se nadovezati stvarni prikaz prerađivačke industrije u Republici Hrvatskoj kroz određene industrijske grane i županije.

Na temelju navedenih elemenata prikazat će se zaključci, analize i predvidjeti stanje u prerađivačkoj insdustriji u budućnosti. Da bi prikaz budućnosti bio realniji i točniji obrađeni su podaci dostupni u Državnom Zavodu za statistiku.

Industrija je bitan faktor u razvoju čovječanstva, poznato je koliko utječe na ljudske živote bilo to direktno ili indirektno. Sve ono što ljude okružuje od materijalnih stvari u velikom je broju djelo industrije i njezine masovne proizvodnje. Osim toga, veliki postotak ljudi je zaposlen u prerađivačkoj industriji, primaju plaću kako bi mogli prehraniti svoju obitelj, školovati novo aktivno stanovništvo, i vjerojatno buduće radnike u prerađivačkoj industriji, što pokazuje važnost i razvoj iste. Prema procjenama, prerađivačka industrija čini 75% BDP-a Republike Hrvatske, a samim time kroz porezna davanja čini i dobar dio javnih financija iz kojih se financiraju mnoge stvari od općeg i javnog interesa.

Cilj ovog završnog rada je pobliže objasniti hrvatsku prerađivačku industriju kao jednu od vodećih u Republici Hrvatskoj po statistici privređivanja BDP-a, broju zaposlenika te drugim važnim činjenicama koje će nas dovesti do dublje analize industrijskih grana. Usporedit će se prerađivačka industrija u Hrvatskoj i svijetu, kako se kroz povijest razvijala, kakva je danas, zatim će se prikazati dublja analiza nekoliko najvažnijih grana hrvatske prerađivačke industrije. Nakon toga, na temelju dobivenih podataka, dat će se prijedlog kako se boriti sa svime onime što sadašnjost i budućnost nose, a prerađivačka industrija za sada ne može iznaći konkretan odgovor. Obradit će se podaci vezani za prerađivačku industriju, praćenje broja zaposlenih po županijama kroz određeno razdoblje, također će se pratiti broj žena koje se odlučuju za rad u prerađivačkoj industriji. Osim praćenja broja zaposlenih, također je popraćen i trend bruto plaća

u prerađivačkoj industriji, koji se prati kroz razdoblje od 2020.godine do 2022. godine. Također će se uz prijedloge donijeti određeni zaključci koji će biti povezani sa ciljem ovog završnog rada. Utvrditi će se određeno stanje kretanja u budućnosti na temelju statističkih podataka. Na samom kraju ovog rada dobiveni zaključak će predstaviti trenutno stanje u Hrvatskoj s predivđenim pretpostavkama za budućnost.

2. METODOLOGIJA RADA

Metodologija rada objašnjava predmet i cilj rada, prikazuje znanstvene metode i izvore korištene za izradu ovog rada, te prikazuje strukturu rada. Dakle, prilikom izrade ovog završnog rada postavljen je predmet i cilj rada, te su odabrane znanstvene metode i izvori koji su pomogli za postizanje cilja. Izvori literature korišteni za rad nalaze se na samom kraju rada, kao i popisi tablica i grafova. Opisana je i sama struktura rada kako bi se lakše popratili elmeniti koji su spomenuti u radu.

2.1. Predmet i cilj rada

Predmet i cilj ovoga rada je pobliže opisati i razgranati hrvatsku prerađivačku industriju te prikazati čimbenike koji su je formirali onakvom kakvom je ona danas, kao i upoznati čitatelja s bitnim stavkama i upozoriti na slabosti koje industrija nosi sa sobom na temelju prikupljenih informacija koje prikazuju industriju i njezin razvoj od samih početaka. Hrvatska će se analizirati u razdoblju koje obuhvaća njezin razvoj i prije njezine samostalnosti, koji također ima utjecaj na današnju sliku industrije Republike Hrvatske.

2.2. Znanstvene metode i izvori korišteni u radu

Metode korištene u završnom radu su: induktivna metoda, deduktivna metoda, metoda analize, metoda sinteze. Izvori korišteni u radu većinom su internet izvori: znanstveni članci, znanstveni radovi, novinski članci te u nešto manjoj mjeri knjige. Svi izvori su jednako doprinijeli stvaranju završnog rada i omogućili detaljnu analizu pomoću navedenih metoda koje su korištene u radu. Na temelju metoda izrađene su tablice i grafovi koji su detaljno objašnjeni i služe za postizanje cilja ovog rada. Tablice su izađene u Microsoft Wordu i Excelu, a korištene su za lakši prikaz podataka prenesenig od strane Državnog zavoda za statistiku.

2.3. Struktura rada

Završni se rad sastoji od ukupno šest dijelova, a to su: uvod, struktura rada, teorijske odredbe prerađivačke industrije, kretanje prerađivačke industrije u Hrvatskoj, Hrvatska prerađivačka industrija u brojkama te zaključka. Izuzev uvoda, strukture rada i zaključka u trećem dijelu završnog rada, odnosno u teorijskoj odredbi prerađivačke industrije općenito se govori o nastanku prerađivačke industrije u Republici Hrvatskoj. Prati se njezin razvoj kroz povijest, kakva je ona danas te što ju je oblikovalo u današnje postojeće stanje. Četvrti dio, to jest, kretanje prerađivačke industrije u Hrvatskoj opisuje tri najzapaženije grane prerađivačke industrije, a to su industrija hrane i pića, kemijska industrija i tekstilna industrija. Svaka od tih

industrija proučava se u najvažnijim spektrima njenog postojanja, a to su sve djelatnosti koje u nju spadaju, najveća trgovačka društva unutar tih industrija, financijski pokazatelji, zaposlenost te razina BDP-a unutar tih grana. Na kraju četvrtog poglavlja obrađena je tablica BDP-a po spomenutim granama u određenom vremenskom razdoblju. Svi podaci su točni i provjereni kako bi imali realnu sliku i mogli donijeti točne zaključke. Peti dio bavi se brojkama i statistikom hrvatske prerađivačke industrije. Koliki je udio pojedinih grana u postotku BDP-a, koliko su zastupljene pojedine grane. Struktura zaposlenosti unutar prerađivačke industrije, koliko je zaposlenost zastupljena u pojedinim županijama, te koliko žena se odlučuje na rad u prerađivačkoj industriji. Prihodi i zarada koju pojedine djelatnosti ostvaruju, također je obrađena u petom dijelu. Prikazana je kroz određeni vremenski period, po županijama, za prerađivačku industriju. Šesti, ujedno i posljednji dio završnoga rada, bavi se novom pojavom u svijetu za koju će se tek vidjeti koliki je zapravo utjecaj imala na prerađivačku industriju, a to je globalna pandemija koronavirusa. Kakve je posljedice pandemija ostavila na proizvodnju u prerađivačkoj industriji, koliki je utjecaj imala na njezin opseg, je li uspjela iznjedriti neke nove načine poslovanja, koliko su potrebne državne intervencije u krizama te je li se naučilo nešto novo za buduće krize pokušat će se odgovoriti u šestom poglavlju. Zaključno s tim iznesen je stav prema budućnosti.

3. TEORIJSKE ODREDBE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE

Ovaj dio rada obuhvaća podnaslove odredbe i stanje prerađivačke industrije u svijetu te prerađivačku industriju u Republici Hrvatskoj. Podaci su izneseni prema stručnoj i znanstvenoj literaturi koja je dostupna na internetu. Svjetski prikaz vodećih velesila spomenut je kao primjer. Prema Kentonu (2022), objašnjen je osnovni pojam proizvodnje, te što ona predstavlja, njezinu svrhu i cilj. Podaci za hrvatsko tržište su detaljnije objašnjeni kroz teorijski dio kako bi se lakše došlo do samog cilja rada.

3.1. Odredbe i stanje prerađivačke industrije u svijetu

Kada se pogleda na industriju na svjetskoj razini uvijek će se prvo spomenuti svjetske velesile kao što su Sjedinjene Američke Države, Kina i Europska unija koje su uvijek dominantne na svim poljima pa tako i u prerađivačkoj industriji. Prema Kentonu (2022), proizvodnja se odnosi na preradu sirovina ili dijelova u gotovu robu korištenjem alata, ljudskog rada, strojeva i kemijske obrade. Proizvodnja omogućuje poduzećima prodaju gotovih proizvoda po višoj cijeni od vrijednosti upotrebljenih sirovina. Svrha i cilj industrije kao takve kroz povijest je bila razmjena dobara, a danas se sa sigurnošću može reći kako je to profit u novčanom smislu. Prema Agency Forward-u (2020) u SAD-u postoji 3233406 proizvodnih poduzeća, a u njima je zaposleno otprilike 12850000 ljudi. Prihod za proizvodnju čini otprilike 11,6% ekonomske proizvodnje SAD-a 2018. godine. Ovakve brojke govore koliko je zapravo jako Američko gospodarstvo te koliko zapravo ono zauzima veliki dio globalnog „kolača“ u cjelokupnoj svjetskoj strukturi prerađivačke industrije. SAD kao svjetska velesila ulaže u industriju, u njezin napredak, u razvoj tehnologije, jer su svjesni kakav utjecaj ona ima na globalnoj razini. Dobro razvijena industrija čini ekonomski jako tržište, što je cilj svake države, kako bi osigurala svojim stanovnicima bolji život i veće standarde.

3.2. Prerađivačka industrija u Republici Hrvatskoj

Hrvatska prerađivačka industrija svoje korijene nalazi još u prošlom stoljeću, kada se Republika Hrvatska nalazila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Nakon Drugog svjetskog rata započinje snažna industrijalizacija zemlje koja se sve do početka Domovinskog rata nalazila na vrlo zavidnom nivou. Kako zbog ratnih zbivanja, tako i zbog tranzicije i prelaska na tržišno gospodarstvo te loše odrađene pretvorbe i privatizacije u pojedinim segmentima,

industrija općenito biva uništena, a to nije zaobišlo ni prerađivačku industriju. Iako u današnjem vremenu zbog sve bržeg razvoja tehnologije i okolnosti u svijetu do izražaja dolaze neke nove i popularnije industrijske grane, prerađivačka industrija još uvijek sačinjava najveći dio cjelokupne industrije Republike Hrvatske. Samim time čini i najveći dio BDP-a, najviše je zaposlenih u njoj i velik dio proizvodnje uspjeva se izvesti. Prester i Rašić Bakarić u svom radu(2017) smatraju da na obilježja strukturnih promjena gospodarstva i industrije značajni utjecaj ima razvoj tehnologije jer su pokretači intenzivnog industrijskog razvoja i strukturnih promjena danas znanje, vještine, inovacija, tehnologija, potražnja, efikasnost resursa, ulaganja, veličina kompanija, aktivnosti u lancu vrijednosti, aglomeracija i industrijska politika. Mnogi su čimbenici koji utječu na razvoj industrije, a kao osnovni i najvažniji svakako je potrebno istaknuti ljudske resurse te ulaganje u ljude i razvoj njihovih vještina i kompetencija kao takvih. Također, važno je oslušivati i potrebe tržišta te se prema njemu orijentirati i pratiti sve trendove koje ono danas nameće. Politike koje se primjenjuju u svijetu, a posebice u Europskoj uniji čiji je Republika Hrvatska punopravni član i u skladu s time se mora i ponašati. Također, važno je skrenuti i pozornost na zelene politike kako bi se proizvodnja odvijala što efikasnije i efektivnije uz što manje štete za okoliš i općenito sve što se ostavlja budućim generacijama. „U Republici Hrvatskoj prerađivačka industrija definirana je prema Nacionalnoj kvalifikaciji djelatnosti NKD, a prema njoj tu pripadaju sljedeće djelatnosti:

- proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića i duhanskih proizvoda,
- proizvodnja tekstila, odjeće, kože i srodnih proizvoda,
- prerada drva i proizvoda od drva i pluta, slame, pletarskih materijala, papira i proizvoda od papira,
- tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa,
- proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda, kemikalija, kemijskih proizvoda, osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka,
- proizvodnja proizvoda od gume i plastike,
- proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda,
- proizvodnja metala, gotovih metalnih proizvoda,
- proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda i električne opreme,
- proizvodnja strojeva i uređaja,
- proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica i ostalih prijevoznih sredstava,
- proizvodnja namještaja,

- ostala prerađivačka industrija, popravak i instaliranje strojeva i opreme (NN 58, 2007).“

Veliki skup grana prerađivačke industrije važno je udružiti prilikom lobiranja pred državnim tijelima nadležnima za gospodarski razvoj zbog oblikovanja gospodarskog sustava i mjera ekonomskih politika koje se zbog svojih specifičnih ciljeva uveliko odražavaju na prerađivačku industriju. Tvrtke i poduzetnici koji strateški i dugoročno razmišljaju svakako bi trebali imati u vidu udruživanje kako bi sve eventualne probleme i nedaće prevenirali prije nego što uopće do njih i dođe. Ministarstvo gospodarstva Republike Hrvatske sačinilo je 2014. godine dokument pod nazivom „Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014. - 2020.“, u kojemu se detaljno analiziralo trenutačno stanje prerađivačke industrije, ali i njezina perspektiva jer se u kontekstu tog vremena mora uzeti u obzir kako je Republika Hrvatska bila tek jednogodišnji član Europske unije i kao takva morala se prilagoditi novim tržišnim okolnostima. U toj strategiji kao pokretačke grane prepoznate su sljedeće djelatnosti:

- „proizvodnja gotovih metalnih proizvoda,
- proizvodnja strojeva i uređaja,
- proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka,
- proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda” (Vlada Republike Hrvatske & Ministarstvo gospodarstva, 2014).

Navedene četiri grane mogu se gledati sa stajališta nekih novijih odrednica prerađivačke industrije. S obzirom da su u Republici Hrvatskoj najviše zastupljene prehrambena i kemijska te nekada i tekstilna industrija ove industrije čine jedan novi okret unutar prerađivačke industrije koji bi u budućnosti mogao imati velik udio u zaposlenosti i BDP-u naše zemlje te postati jedan od ključnih „kotača” za gospodarski napredak i otvorenje novih radnih mjesta. Hrvatska gospodarska komora unutar svojih struktura razvila je odjel za prerađivačku industriju čija je svrha postojanja:

- „zastupanje interesa članica pred državnim tijelima pri oblikovanju gospodarskog sustava i mjera ekonomske politike
- stvaranje odgovarajućega poticajnog legislativnog okvira za poslovanje
- praćenje i analiza gospodarskih kretanja
- zastupanje interesa hrvatskih tvrtki putem sudjelovanja u radu strukovnih EU udruženja
- povezivanje znanosti i gospodarstva

- poticanje istraživanja, razvoja i inovacija
- promocija gospodarstva u zemlji i inozemstvu:
 - organiziranje gospodarskih B2B susreta u zemlji i inozemstvu
 - organizacija sajмова
- sudjelovanje u EU projektima
- poslovno obrazovanje članica (seminari, radionice, konferencije, okrugli stolovi.....)
- izdavanje brošura i kataloga
- javne ovlasti
- obavljanje drugih zadataka određenih zakonom i statutom (Hrvatska gospodarska komora, 2022).“

S obzirom da u zemlji postoji organizacija kao što je gospodarska komora čija je osnovna svrha zastupati zajedničke interese svojih članova, a većina trgovačkih društava i jesu članovi gospodarske komore te plaćaju pristojbu za to članstvo, ovakvi postupci uvelike doprinose uključivosti dionika u razvoj prerađivačke industrije. „Prerađivačka industrija u svim promatranim godinama ostvaruje ukupne prihode veće od ukupnih rashoda, a navedeni odnos po godinama je sve veći (1,02 u 2010., 1,05 u 2011. i 1,06 u 2012.). Međutim, radi se o relativno niskom stupnju ekonomičnosti. Godišnji rast prerađivačke industrije mjeren ukupnim prihodima ukazuje na usporavanje rasta pa je tako godišnji rast promatrane industrije u 2011. (u odnosu na 2010.) iznosio 8,97%, dok je godinu kasnije (u 2012. u odnosu na 2011.) iznosio tek 1,08%” (Vlada Republike Hrvatske & Ministarstvo gospodarstva, 2014, str. 85). Unutar strategije napravljena je analiza profitabilnosti i isplativosti poslovanja grana unutar prerađivačke industrije. Ovdje se gleda prerađivačka industrija kao cjelina te se iz ovih brojki može izvući zaključak kako je prerađivačka industrija profitabilna, dakle prihodi su joj veći od rashoda, ali prema indeksima za 2010., 2011. i 2012. godinu vidi se da je ta profitabilnost minimalna. Prilikom ove analize mora se uzeti u obzir i kontekst vremena jer spomenutih godina u svijetu, a posebice u našem gospodarstvu, još su se uvijek osjećale posljedice velike globalne financijske krize iz 2008. koja je zahvatila čitav svijet. U takvim okolnostima za hrvatsko gospodarstvo važno je da industrija koja prehranjuje popriličan broj stanovništva ima pozitivno poslovanje te da se ne događa veliki val otpuštanja radne snage koja bi u toj situaciji vjerojatno nova radna mjesta potražila u inozemstvu što bi uveliko narušilo demografsku sliku Republike Hrvatske.

4. KRETANJE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE U HRVATSKOJ

Četvrto, ujedno i najvažnije poglavlje, analizirat će ključne grane unutar prerađivačke industrije, a to su: industrija hrane i pića, kemijska industrija pod koju ujedno i pripada farmaceutska industrija te tekstilna industrija. Na pitanja koliko je svaka od njih pojedino izvozno konkurentna, kakva je struktura unutar same industrije te koje su najjače tvrtke unutar pojedinih industrija, odgovorit će naredna poglavlja. Također, u poglavlju su određene prikupljene informacije prikazane grafičkim prikazom ili tablicom, gdje se lakše mogu uočiti podaci.

4.1. Industrija hrane i pića

Prehrambeni proizvodi i piće osnovna su roba koja je potrebna za preživljavanje svake osobe. Industrija je kao općeniti pojam prijeko potrebna svakoj ekonomiji i svakom gospodarstvu, ali ova industrijska grana smatra se osnovnom i moglo bi se reći najvažnijom granom jer hrana i piće fiziološka su potreba svakog čovjeka bez koje ne može živjeti. Kao aktualni primjer može se vidjeti rat u Ukrajini koja je velika žitnica Europe, iz čega se može izvući zaključak da kada nastupi velika kriza kao što je primjerice ratno stanje sve ostale industrijske grane padnu u drugi plan osim proizvodnje hrane i pića.

„Značaj prehrambenog sektora za gospodarski razvoj Hrvatske je velik. Osim učinaka na BDP, zaposlenost i izvoz, potiče i razvoj ostalih ekonomskih sektora, posebno turizma. Tradicija u poslovanju, kvaliteta ljudskih resursa, prepoznatljivost pojedinih tržišnih marki na međunarodnom tržištu, neelastičnost potražnje u uvjetima recesije i kvalitetna sirovinaska osnova neke su od glavnih odlika domaće industrije hrane i pića. Prehrambena industrija ima strateški značaj za hrvatsko gospodarstvo. U odnosu na druge industrijske sektore, prehrambena industrija ima treći po veličini multiplikativni učinak na ukupni bruto domaći proizvod i zaposlenost. Poraste li potražnja za proizvodima prehrambene industrije za milijun kuna ukupni BDP raste za 1,96 milijuna kuna, i moguće je zaposliti dodatno 2 osobe (Buturac, Vizek, 2015.).“ Hrvatska kao izuzetno raznolika zemlja s nekoliko vrsta podneblja, krajolika i zemlje vrlo je pogodna za uzgoj mnogih kultura od kojih se kasnije proizvedu mnogi prehrambeni proizvodi. Samim time pogodna je i za razvoj malih proizvođača što se zadnjih godina manifestira u sve većem broju lokalnih OPG-ovaca koji unutar svojih obitelji proizvode raznorazne prehrambene proizvode, a nezaobilazni su i mnogi proizvođači vina. Uz to se može povezati i bogata turistička ponuda jer se ne smije zaboraviti da je u Hrvatskoj još uvijek

najveća i najunosnija djelatnost turizam, a posljednjih godina on nije samo morski nego se sve više veže i za kopneni tako da uz OPG-ove vrlo često možemo vidjeti i seoska gospodarstva koja današnjem modernom čovjeku želi pružiti nekadašnji način životnog stila. „Prema Nacionalnoj kvalifikaciji djelatnosti NKD u proizvodnju hrane i pića spada sljedeće:

- Proizvodnja prehrambenih proizvoda
- Prerada i konzerviranje mesa i proizvodnja mesnih proizvoda
- Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki
- Prerada i konzerviranje voća i povrća
- Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti
- Proizvodnja mliječnih proizvoda
- Proizvodnja mlinskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda
- Proizvodnja pekarskih i brašeno-konditorskih proizvoda
- Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda
- Proizvodnja pripremljene hrane za životinje
- Proizvodnja pića (NN 58, 2007).“

Kada se govori prvenstveno o industriji hrane u Republici Hrvatskoj, vodećih deset kompanija nalaze se u stopostotnom domaćem i privatnom vlasništvu. Važno je napomenuti kako je svojevremeno Agrokor bio najveći koncern koji je unutar svoje grupacije imao velik dio tvrtki koje sačinjavaju prehrambenu industriju naše zemlje. S obzirom da je Agrokor zapao u financijske probleme i da je odlukom nove uprave odlučeno prodati dobar dio tvrtki iz koncerna, uz pomoć mjera Vlade Republike Hrvatske, spašena su radna mjesta, tvrtke su nastavile s proizvodnjom, nije došlo do većeg razora. Iz takvog primjera se moglo utvrditi koliko intervencija Vlade može pomoći i osigurati neometani tijek proizvodnje i prodaje. Na primjeru u tablici prikazat će se podaci deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje hrane prema financijskim pokazateljima. Radi se o poznatim i priznatim trgovačkim društvima koja su poznata i izvan Republike Hrvatske i prodaja im je usmjerena na domaće i strano tržište.

Tablica 1.: Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje hrane prema financijskim pokazateljima

	Ukupni prihodi (mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža (%)
Vindija d.d.	2.987,8	0,7	0,7	0,8
Podravka d.d.	2.148,9	0,2	1,9	7,2
Dukat d.d.	1.856,5	0,2	1,8	2,0
PIK Vrbovec-Mesna industrija d.d.	1.558,5	0,8	2,5	0,4
Mesna industrija braća Pivac d.o.o.	1.359,1	0,5	0,3	5,0
PPK d.d.	1.190,8	0,2	4,4	1,9
Ledo d.d.	957,7	0,8	3,6	6,7
Kraš d.d.	890,7	0,3	2,5	1,1
Franck d.d.	723,9	0,5	1,2	4,8
Mlinar d.o.o.	693,2	0,5	1,8	10,5

Izvor: izradio autor prema Palić (2021: 12).

Kako je vidljivo u tablici, šest od deset trgovačkih društava ima godišnji prihod veći od milijardu kuna što je veliki prosjek za naše tržište (Vindija d.d., Podravka d.d., Dukat d.d., PIK Vrbovec- Mesna industrija d.d., Mesna industrija braća Pivac d.o.o., PPK d.d.). Što se tiče koeficijenta tekuće likvidnosti koji nam pokazuje koliko je poduzeće sposobno pokriti kratkoročne obveze najbolje stoje PPK d.d. i Ledo d.d. što znači kako imaju najviše gotovine za podmirenje dospjelih obveza. S druge strane industrija pića iako malo manje zastupljena i s nešto manjim prihodima također ima svoju prepoznatljivu ulogu i mjesto u prerađivačkoj industriji. „Promatrajući izvoz i uvoz industrije pića u 2020. godini vidi se da je izvoz bio za 49,0 posto veći nego u 2010., a uvoz za čak 167,7 posto. Kao i prethodnih godina, trend negativne vanjskotrgovinske razmjene se nastavio, što je rezultiralo nedovoljnom pokrivenosti uvoza izvozom pića u 2020. godini. Štoviše, pokrivenost uvoza izvozom pića u 2020. godini iznosila je 55,6 posto, što je najmanja zabilježena pokrivenost uvoza izvozom za analizirano razdoblje (Palić, 2022.)“. Kada se promatra 2020. godina mora se uzeti u obzir kako je ona

prva pandemijska godina Koronavirusa te je kao takvoj logičan slijed događaja da uveliko padne uvoz i izvoz zbog lockdowna koji je uveo praktički cijeli svijet. Također te se godine osjetio i određeni pad u zaposlenosti u industriji pića, što ne čudi s obzirom da se on osjetio i u ostalim gospodarskim djelatnostima, ne samo industriji.

Tablica 2.: Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje pića prema financijskim pokazateljima

	Ukupni prihodi (mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža (%)
Zagrebačka pivovara d.o.o.	1.122,6	0,6	0,9	24,9
Coca-Cola HBC Hrvatska d.o.o.	1.105,7	0,6	1,0	10,7
Jamnica plus d.o.o.	1.084,9	0,8	2,6	10,1
Heineken Hrvatska d.o.o.	673,3	0,4	1,1	10,9
Carlsberg Croatia d.o.o.	336,7	0,5	0,8	2,4
Badel 1862 d.d.	309,8	0,3	3,4	14,1
Slavonija slad d.o.o.	191,9	0,7	2,6	5,2
Maraska d.d.	124,4	0,5	1,6	4,8
Agrolaguna d.d.	111,7	0,6	6,3	-11,4
Naturalis d.o.o.	47,4	0,7	0,9	0,5

Izvor: izradio autor prema Palić (2021: 13).

S obzirom na podatke dostavljene prethodnom tablicom, tri su trgovačka društva s prihodom većim od milijardu kuna među deset najuspješnijih trgovačkih društava u proizvodnji pića a to su: Zagrebačka pivovara d.o.o., Coca-Cola HBC Hrvatska d.o.o. i Jamnica plus d.o.o. Koeficijent tekuće likvidnosti najbolje se manifestira kod poduzeća Agrolaguna d.d., Badel 1862 d.d. što pokazuje kako Republika Hrvatska ima izuzetno uspješnu proizvodnju alkoholnih pića sa dugogodišnjom tradicijom.

4.2. Kemijska industrija

Pod kemijskom industrijom podrazumijeva se poprilična paleta proizvoda i proizvodnji. Ti se proizvodi osim u kemijskoj industriji koriste i u mnogim drugim sektorima gospodarstva kao što su: poljoprivreda, uslužne djelatnosti te sva ostala široka potrošnja. „Prema Nacionalnoj kvalifikaciji djelatnosti NKD pod kemijskom industrijom smatra se sljedeće:

- Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda
- Proizvodnja osnovnih kemikalija, gnojiva i dušičnih spojeva, plastike i sintetičkoga kaučuka u primarnim oblicima
- Proizvodnja pesticida i drugih agrokemijskih proizvoda
- Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, grafičkih boja i kitova
- Proizvodnja sapuna i deterdženata, sredstava za čišćenje i poliranje, parfema i toaletno-kozmetičkih preparata
- Proizvodnja ostalih kemijskih proizvoda
- Proizvodnja umjetnih vlakana
- Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka
- Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda
- Proizvodnja farmaceutskih pripravaka
- Proizvodnja proizvoda od gume i plastike
- Proizvodnja proizvoda od gume
- Proizvodnja proizvoda od plastike (NN 58, 2007).“

„Industrija kemikalija i kemijskih proizvoda dvije godine zaredom bilježi međugodišnji rast proizvodne aktivnosti. Nakon što je u 2019. godini zabilježila međugodišnji rast od 2,3 posto, u 2020. godini bilježi rast od visokih 11,3 posto. Za usporedbu, ova je industrija u 2017. i 2018. godini ostvarivala negativne stope rasta na godišnjoj razini, i to od 14,2 i 9,9 posto, dok se tijekom razdoblja od 2014. do 2016. godine njena proizvodna aktivnost kontinuirano povećavala (Rašić Bakarić, 2021.).“ U Republici Hrvatskoj kemijska industrija posljednjih godina bilježi rast proizvodnje koji je popraćen rastom prihoda te rastom broja zaposlenih. Ipak s obzirom da je u 2017. i 2018. godini zabilježila značajan pad, a u godinama od 2014. do 2016. je bilježila rast, rast u posljednjim godinama još uvijek nije dovoljno velik kako bi dostigao one brojke iz perioda od 2014. do 2016. godine.

Tablica 3.: Deset vodećih trgovačkih društava u proizvodnji kemikalija i kemijskih proizvoda prema financijskim pokazateljima

	Ukupni prihodi (mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža (%)
Petrokemija d.d.	2.134,4	0,58	1,21	6,6
Saponia d.d.	508,9	0,41	1,88	-5,2
Messer Croatia Plin d.o.o.	229,6	0,19	2,50	13,4
Hempel d.o.o.	211,5	0,47	1,42	4,2
Chromos- Svjetlost d.o.o.	198,4	0,09	8,19	11,9
Scott Bader d.o.o.	192,4	0,60	1,05	2,7
Ireks Aroma d.o.o.	192,0	0,08	7,93	8,3
Adriatica Dunav d.o.o.	184,6	0,71	1,32	2,5
Meteor Grupa- Labud d.o.o.	181,5	0,83	0,69	5,6
Dioki d.d. u stečaju	147,8	1,10	0,51	36,1

Izvor: izradio autor prema Rašić (2021: 15).

Iz priložene tablice 3., može se zorno uvidjeti kako je Petrokemija d.d. daleko najuspješnije hrvatsko trgovačko društvo po pitanju kemijske industrije s godišnjim prihodima većim od dvije milijarde kuna. Slijedi ju vrlo poznata osječka tvrtka Saponia d.d. koja je od strateškog interesa za cijelu slavonsku regiju, a koja se pokazala izuzetno spremna prilikom početka pandemije koronavirusa kada je na tržištu bio veliki nedostatak dezinfekcijskih sredstava. Posljednja tvrtka je tvrtka Dioki d.d. koja je prema rješenju Trgovačkog suda u stečaju, ali još uvijek posluje. S obzirom da je to nekada bila velika tvrtka koja se najviše bavila proizvodnjom petrokemije, ostaje nada da će se restrukturiranjem u bližoj ili daljoj budućnosti uspjeti izvući iz stečaja i nastaviti i dalje normalno poslovati. Izvozna konkurentnost kemijske industrije hrvatske je solidna s obzirom na veličinu same zemlje i njezine proizvodne kapacitete. Europsko tržište snabdjeva se kemijskim proizvodima iz hrvatske jer je domaće tržište poprilično malo te nije prevelike kupovne moći. Prema Buturcu iz 2009. godine potvrđeno je da glavninu izvoza čine antibiotici, lijekovi, gnojiva, polieteri i slično. Autor smatra kako

Hrvatska kemijska industrija svoju najveću jediničnu cijenu postiže izvozom i razmjenom antibiotika i lijekova.

S obzirom da se u idućem pod poglavlju obrađuje i farmaceutska industrija iz priloženog se može vidjeti kako su većinski dio izvoza kemijske industrije upravo farmaceutski proizvodi.

4.2.1. Farmaceutska industrija

Farmaceutska industrija jedna je od grana kemijske industrije. Njezina uloga od ogromne je važnosti još i prije njezine same pojave u obliku kakvom je danas poznajemo jer se ona najčešće veže za medicinsku struku. Otkriće mnogih lijekova i razvoj kroz godine dovelo je do poboljšanja ljudskog standarda i svakako produljenja trajanja životnog vijeka. Najaktualniji primjer gdje je farmaceutska industrija imala svoju ulogu je pandemija koronavirusa kada je u određenim trenucima cijeli svijet željno iščekivao pronalazak i razvoj cjepiva koje bi nam svakodnevne živote vratilo u normalu. Što se tiče gospodarske strane gledišta farmaceutska industrija svakako je popularna i oduvijek je bila poželjna za rad jer u njoj postoji velika fluktuacija novčanih sredstava. Republika Hrvatska može se pohvaliti domaćom proizvodnjom farmaceutske industrije što nas svrstava u odabrano društvo jer nemaju sve zemlje razvijenu vlastitu farmaceutsku industriju. „Razvoj farmaceutske industrije u Hrvatskoj može se sustavnije pratiti nakon I. svj. rata, tj. pojavom domaćih farmaceutskih poduzeća. Tada su otvorene veletrgovina lijekovima Isis (1918), farmaceutsko-kemijska tvornica Kemika u Zagrebu (1919) i tvornica Kaštel u Karlovcu (1921) koja je izrasla u Plivu, najpoznatiju domaću tvornicu lijekova s vlastitim istraživačkim laboratorijem. Kaštel je 1930-ih pokrenuo istraživački program te je već 1936., među prvima u svijetu, počeo proizvoditi sulfonamide. Iste godine plasirao je na tržište sulfanilamid (aktivna ljekovita supstancija bakteriostatskog djelovanja) pod imenom Streptazol, koji je patentno zaštitio. Godine 1940. osnovan je Banovinski zavod za proizvodnju lijekova biološkog i kemijskoga sastava (PLIBAH), koji je 1941. preimenovan u Državni zavod za proizvodnju lijekova i vakcina (PLIVA); od 1945. u njegovu je sastavu bila tvornica Kaštel. Plivin Istraživački institut utemeljen je 1952; 1953. vlastitom su tehnologijom proizvedene prve količine vitamina C, koji je uz tetraciklinske antibiotike postao Plivin najznačajniji proizvod. Poduzeće Pliva vlasnik je više od 380 patenata, a najveći je uspjeh postignut otkrićem makrolidnog antibiotika azitromicina (patentiran 1980), poznatoga pod tržišnim imenom Sumamed. Druga farmaceutska poduzeća bila su gotovo sva osnovana nakon 1950. Poduzeće Podravka počelo se pripremati za farmaceutsko-kemijsku

proizvodnju 1970. te je 1972. osnovana tvornica lijekova Belupo u Ludbregu (Godinić Mikulčić, 2021.).“ Povijesni pregled nastanka farmaceutske industrije u Republici Hrvatskoj veže nas za razdoblje iza Prvog svjetskog rata, a snažniji rast iste za razdoblje nakon Drugog svjetskog rata kada je i započela snažna industrijalizacija naše zemlje. U današnjem kontekstu vremena može se reći kako je domaća farmaceutska industrija usmjerena na izvoz. Najveći razlozi tomu su visoki nagomilani troškovi zdravstva, dugi rokovi plaćanja troškova lijekova, nejasne politike lijekova i rezanja cijena. Najveće i najprepoznatljivije domaće tvrtke su Pliva, Belupo i JGL. Pliva godišnje ostvaruje prihode od 4.7 milijardi kuna te zapošljava 2218 radnika. Također važno je istaknuti kako je Pliva 2014. velikim investicijskim ciklusom od 200 milijuna dolara uložila u unaprijeđenje i proširenje postojećih proizvodnih kapaciteta, otvaranje novih laboratorija te centra administrativnih aktivnosti za ljudske potencijale jer je u farmaceutskoj industriji veliki deficit kvalitetnih i stručnih kadrova. Belupo je drugo trgovačko društvo po prihodima u farmaceutskoj inudstriji ali sa 713,7 milijuna kuna daleko ispod Plive. Belupo je također 2015. imao ulaganja u novu tvornicu krutih, polukrutih i tekućih oblika lijekova. JGL kao treća po veličini pokušava investicijama i modernizacijom pratiti Belupo, ali za sada je još uvijek poprilično iza njega.

4.3. Tekstilna industrija

Teskilna industrija danas se veže većinom uz zemlje trećeg svijeta gdje je najveća koncentracija proizvodnje tekstila i proizvoda od tekstila. Najveći razlog za to definitivno se može pronaći u jeftinoj radnoj snazi, ali i resursima koje te zemlje posjeduju, a potrebite su za tekstilnu industriju. Što se tiče domaće tekstilne industrije, danas je ona praktički na izdisaju. Godinama se u njoj gomilaju problemi, proizvode je jako teško izvesti, strana konkurencija je uveliko jeftinija u odnosu na domaću, a strani trgovački lanci poharali su kompletno domaće tržište i praktički istisnuli veliku većinu domaćih proizvođača koji u takvim uvjetima tržišne borbe ne mogu konkurirati. „Tekstilna je industrija prije Domovinskog rata bila tretirana kao jedna od izuzetno važnih hrvatskih industrijskih grana. Unatoč mnogim promjenama i teškoćama prouzročenim smanjenjem tržišta i ratnom agresijom na Hrvatsku, tekstilna je industrija zadržala važno mjesto u hrvatskome gospodarstvu i nakon rata. Tome u prilog govore podaci o novostvorenoj vrijednosti te djelatnosti, broju radnika koje zapošljava te izvozni rezultati. Međutim, sa stajališta sadašnjeg ekonomskog stanja značaj tekstilne industrije u ukupnoj prerađivačkoj industriji, a potom i u gospodarstvu Hrvatske sve je manji, a položaj tekstilne industrije sve teži - svejedno bio mjereno brojem proizvođača, uposlenih radnika,

ostvarenim prihodima ili novostvorenom vrijednošću. Slaba međunarodna konkurentnost hrvatske tekstilne industrije očituje se kroz registriran deficit u vanjskotrgovinskoj razmjeni kojeg tekstilna industrija ostvaruje u kontinuitetu od početka ovog stoljeća (Borozan, Dragišić, 2005).“ Iako nepopularna i u jako teškom stanju tekstilna industrija još uvijek čini važan dio hrvatske prerađivačke industrije te zapošljava određen broj ljudi koji žive od nje. „Prema Nacionalnoj kvalifikaciji djelatnosti NKD pod djelatnostima proizvodnje tekstila smatramo sljedeće:

- Proizvodnja tekstila
- Priprema i predenje tekstilnih vlakana
- Tkanje tekstila
- Dovršavanje tekstila
- Proizvodnja ostalog tekstila
- Proizvodnja odjeće
- Proizvodnja odjeće, osim krznene odjeće
- Proizvodnja proizvoda od krzna
- Proizvodnja pletene i kukičane odjeće
- Proizvodnja kože i srodnih proizvoda
- Štavljenje i obrada kože; proizvodnja putnih i ručnih torba, sedlarskih i remenarskih proizvoda; dorada i bojenje krzna
- Proizvodnja obuće (NN 58, 2007).“

Kao jedan od najvećih problema tekstilne industrije smatra se i loša tehnološka razvijenost. Proizvodni pogoni i strojevi su zastarjeli, a njihova se nefunkcionalnost nadomješta s velikim brojem radne snage. Male plaće oduvijek su bile sinonim za tekstilnu inudstriju, a danas kada je standard većine građana narastao, a plaće u tekstilnoj industriji ostale niske ta se razlika još više osjeti. Mladi ljudi nemaju motivacije za rad u ovoj branši, tako da se ni ne obrazuju kako bi jednog dana bili u ovakvom radnom odnosu. Veliki divovi i proizvodni pogoni koji su nekada postojali u hrvatskoj danas se uglavnom gase ili su svedeni na minimum. Nema više prepoznatljivih hrvatskih marki i brandova odjeće, a velike tvornice za dio radnika spas su uspjele pronaći u potpisivanju ugovora sa državnim službama gdje šiju uniforme potrebne za rad tih službi. U sljedećoj tablici prikazane su neke od snaga, slabosti, prilika i prijetnja koje su prepoznale autorice te tablice.

Slika 1.: SWOT analiza hrvatske tekstilne industrije

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> -tradicija tekstilne proizvodnje (dugogodišnje iskustvo u tekstilnoj proizvodnji) -kvaliteta proizvoda, odnosno usluge rada -tradicionalna izvozna orijentiranost 	<ul style="list-style-type: none"> -nisko akumulativna djelatnost -neodgovarajuća tehnološka opremljenost poduzeća -radno intenzivna djelatnost -dohodovno neatraktivna djelatnost -slaba financijska motivacija zaposlenika -negativna selekcija djelatnika i nedostatak stručnog (posebice u novim tehnologijama) i managerskog kadra - mala vrijednost kapitalnih ulaganja -slaba produktivnost -nespremnost na rizik i poduzetnički inovativno poslovno ponašanje
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> -atomizirana struktura hrvatske tekstilne industrije -rastuća potreba za specifičnim tekstilnim proizvodom (tehničkim i visoko-tehnološkim tekstilom) -članstvo u Europskoj uniji -geografska blizina Zapadne, Srednjoistočne i Jugoistočne Europe -povećanje izdvajanja za odjeću u Hrvatskoj -trend nenošenja poznatih svjetskih marki -svijest o kvaliteti domaćih tekstilnih proizvoda -državni poticaji 	<ul style="list-style-type: none"> -globalizacija tržišta tekstila i odjevne industrije -globalizacija tekstilne proizvodnje i seljenje lohn poslova na Istok -jaka inozemna konkurencija na domaćem tržištu (nelegalna i nelojalna konkurencija) i siva ekonomija - modernizacija i restrukturiranje europske tekstilne industrije -jačanje regionalne konkurentnosti – razvoj prostorno bliskih tržišta (npr. Bosne) -opadajuća privlačnost za strane poslovne partnere na osnovu rastućih cijena izrade i plaća -devastirana sirovinska osnovica Hrvatske -slaba kupovna moć stanovništva i nesigurni privredni izgledi u zemlji te smanjenje kupovne moći stanovništva Europske unije -teškoće pri naplati potraživanja

Izvor: Borožan, Dragišić (2005: 37)

Kao novi problemi u tekstilnoj industriji u današnjem su svijetu i sve teže i zahtjevnije preferencije potrošača kojima se proizvođači teško prilagođavaju. „Problemi s kojima se suočava europska tekstilna i odjevna industrija, uz sve prisutniju konkurenciju iz država s nižim cijenama rada, također su i nesigurnost tržišnih uvjeta, nemogućnost predviđanja preferencija potrošača te sve izbirljiviji i sve upućeniji kupci koji dobro znaju odnose cijene i kvalitete pojedinih proizvoda (Zelenika, Kaurić, 2011.).” Europa kao jedan od bogatijih kontinenata ima i velik broj bogatih potrošača koji nisu spremni kupovati bilo kakvu odjeću i obuću. Njihove su preferencije sve složenije i zahtjevnije te se postavlja pitanje može li današnja ne samo hrvatska nego i europska tekstilna industrija u tome biti konkurentna.

Na temelju do sad nabrojanih grana prerađivačke industrije prikupljeni su i analizirani podaci kroz tablicu za bruto dodatnu vrijednost po djelatnostima i bruto domaći proizvod u razdoblju od 1995. godine do 2020. godine.

Tablica 4: Bruto dodatna vrijednost po djelatnostima i bruto domaći proizvod od 1995. do 2019.godine

	1995.	2000.	2005.	2010.	2015.	2019.
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	3,2	2,6	2,5	2,5	2,4	2,2
Proizvodnja pića	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	0,9	0,9	0,5	0,5	0,4	0,4
Farmaceutska proizvodnja	1,4	1,4	0,7	0,8	0,8	0,6
Proizvodnja tekstila	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1

Izvor: izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2020)

Prema podacima preuzetim iz Državnog zavoda za statistiku potvrđen je pad BPD-a u razdoblju od 1995. do 2019. godine. Pad se može vidjeti po prerađivačkim industrijama. Tekstilna industrija je u padu za 0,2% u zadnjih 25 godina. Također, farmaceutska industrija bilježi pad od 0,8% 2019. godine u odnosu na 1995. godinu. Proizvodnja kemiskih proizvoda i kemikalija smanjila se u istom razdoblju za 0,5%. Vidljiv je podatak da proizvodnja hrane također bilježi pad u zadnjih 25 godina, za 1%, a proizvodnja pića za isto razdoblje bilježi pad za 0,2%. Može se zaključiti kako se smanjila proizvodnja domaćeg proizvoda. Razlog tome je poslijeratno stanje, gdje su nažalost mnoge tvornice privatizirane ili su prestale s radom. Primjer se može vidjeti u gradu Osijeku gdje su velike industrijske slie, kao što su proizvođač tekstila Tekos, proizvođač šibica Šibicara i još neke veće tvornice prestale s radom, a zapošljavale su nekoliko tisuća djelatnika. Može se tome dodati i otvaranje vanjskim tržištima, gdje se povećao uvoz stranog proizvoda na domaće tržište. Uvozni proizvod je imao manju cijenu od proizvodnje domaćeg proizvoda, što je smanjilo potrebu za proizvodnjom istog.

5. HRVATSKA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA U BROJKAMA

U ovom poglavlju detaljno je analizirana struktura prerađivačke industrije u hrvatskoj, podaci su analizirani kroz razne pokazatelje. Prikazani su podaci o izvozu u RH za određene grane u industriji, koje su se na temelju istraživanja tržišta orijentirala ka izvozu. Također će se analizirati udio pojedinih grana u prerađivačkoj industriji po ukupnom prihodu.

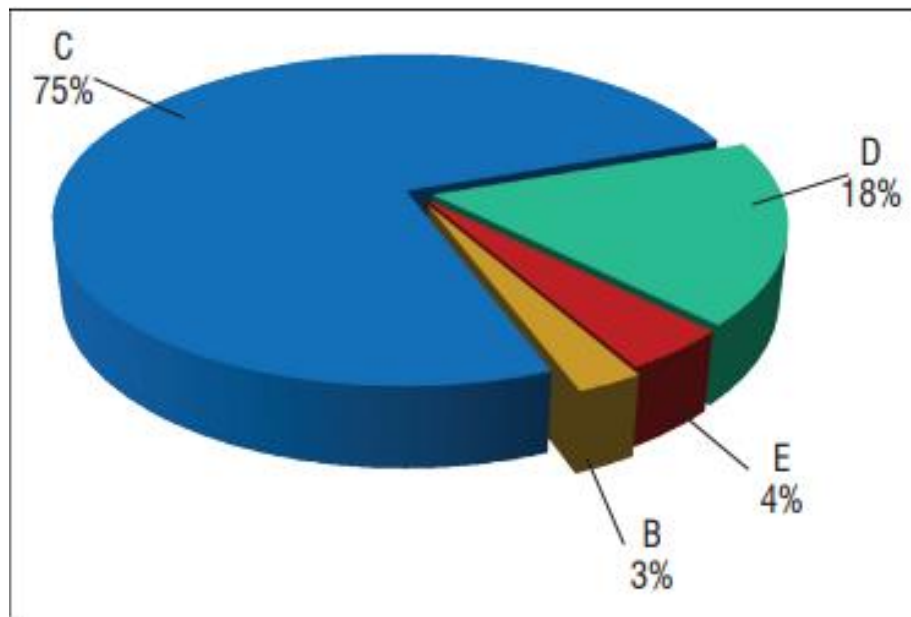
5.1. Prerađivačka industrija u strukturi ukupne industrije

Velik prihod prerađivačka industrija ostvaruje od izvoza što je od iznimne važnosti za cjelokupno gospodarstvo RH. „Industrija je u 2017. godini ostvarila izvoz od 13,2 milijardi eura (94,6% ukupnog izvoza).

Najsnažnije su izvozno orijentirane tradicionalne grane prerađivačke industrijske: metaloprerađivačka industrija sa 24,8%, kemija, farmacija te plastika i guma (obuhvaća proizvodnju kemikalija i kemijskih proizvoda, proizvodnju plastike i gume te farmaceutsku industriju) s 16,4%, proizvodnja računala, električnih proizvoda i električne opreme 10,0% proizvodnja prehrambenih proizvoda s 9,5%, proizvodnja naftnih derivata sa 7,3%” (Hrvatska gospodarska komora, 2018).“

Iz ovih brojki isčitava se kako je industrija općenito najveći izvoznik našeg gospodarstva. Unutar te industrije kao najviše izvozno orijentirane grane spominju se metaloprerađivačka industrija, kemijska, farmaceutska te proizvodnja plastike i gume što se promatra kao cjelina. Kao još jedna od novijih industrija u posljednje se vrijeme spominje ICT industrija. S pojavom novih tehnologija definitivno će i ona pronaći svoje mjesto unutar industrije. Na sljedećoj slici prikazane su pojedine grane industrije u njezinoj ukupnoj strukturi.

Slika 2.: Udio pojedinih grana industrije u ukupnom prihodu industrije za 2014.

Izvor: Hrvatska gospodarska komora (2016:6)

B-rudarstvo i vađenje

C-prerađivačka industrija

D-opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija

E-opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša

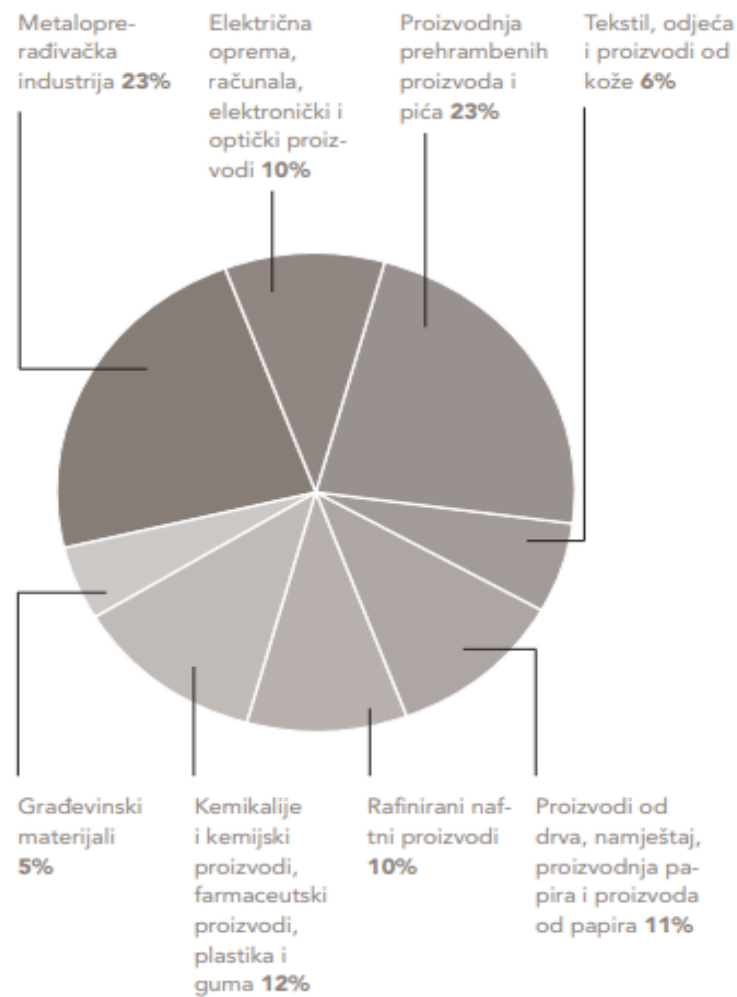
Kao apsolutno najveći dio ukupne industrije po prihodima upravo se nameće prerađivačka industrija koja prema podacima za 2014. čini čak 75% ukupnih prihoda cjelokupne industrije. Iza nje slijedi opskrba energentima ali ni iz bliza je ne prati u stopu jer se nalazi na 18%, dok u vrlo malom postotku ukupnu strukturu čine rudarstvo i vađenje te opskrba vodom.

5.2. Statistički podaci unutar prerađivačke industrije

Unutar prerađivačke industrije po prihodima najzastupljenije su metalopreradačka industrija te prehrambena industrija i industrija pića, zatim ide industrija kemikalija i kemijskih proizvoda, farmaceutskih proizvoda, plastika i guma. Malo manje zastupljeni su proizvodi od drva, namještaja, proizvodnja papira i proizvoda od papira. Podjednako su zasupljeni i rafinirani naftni proizvodi te električna oprema, računala, elektronički i optički proizvodi. Posljednji kao najmanje zastupljeni su tekstil, odjeća i proizvodi od kože i na kraju građevinski materijal. Iz

sljedećeg grafikona zorno se mogu vidjeti podaci, a oni su nam važni jer se iz njih može isčitati koje su grane najjače po ostvarenim prihodima, a samim time i najjači izvoznici, dok u manje zastupljenim granama ostaje prostora za napredak i razvoj.

Slika 3.: Udio pojedinih grana u prerađivačkoj industriji po ukupnom prihodu 2016.

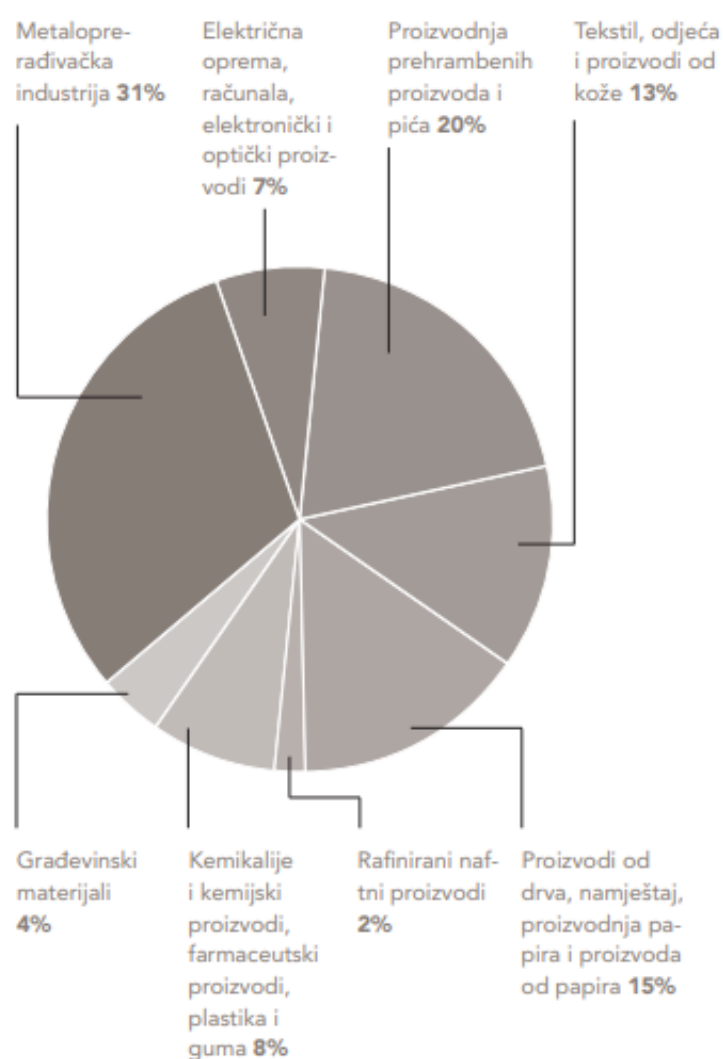

Izvor: Hrvatska gospodarska komora (2018). Hrvatska vaš poslovni partner, str. 5

2016. godine industrija je zapošljavala 31,2 % ljudi u ukupnoj strukturi zaposlenih ljudi u Republici Hrvatskoj. To čini praktički jednu trećinu zaposlenih ljudi što je još jedan dokaz o važnosti industrije kao grane gospodarstva. Najviše je zaposlenih u metalopreradiivačkoj industriji te industriji proizvodnje hrane i pića. Zatim slijede proizvodi od drva, namještaj, proizvodnja papira i proizvoda od papira, a u stopu ju prati tekstilna industrija. Kemikalije i kemijski proizvodi, farmaceutski proizvodi, plastika i guma te električna oprema, računala,

elektronički i optički proizvodi su podjednako zatsupljeni po broju zaposlenih te na kraju ovaj krug zatvaraju zaposleni u industriji proizvodnje građevinskog materijala te proizvodnja rafiniranih naftnih proizvoda. Upravo ovakvi podaci pokazuju izuzetnu važnost za daljnji razvoj i očuvanje prerađivačke industrije što država mora konstantno imati na umu i strateški i dalje razvijati prerađivačku industriju koja čini okosnicu gospodarstva. Sljedeći grafikon prikazuje strukturu zaposlenih ljudi unutar prerađivačke industrije, a ukoliko ga se uspoređi sa prethodnim grafikonom koji pokazuje prihode može se vidjeti određena korelacija po prihodima i broju zaposlenih.

Slika 4.: Broj zaposlenih po granama u prerađivačkoj industriji za 2016. godinu

Izvor: Hrvatska gospodarska komora (2018: 5).

Tablica 5: Ukupan broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji raspon od 3 godine za mjesec svibanj, prema županijama

Županija	2020. ukupno	2020. žene	2021. ukupno	2021. žene	2022. ukupno	2022. žene
Grad Zagreb	24066	8306	23802	8080	24540	8306
Varaždinska	24153	10809	24041	10589	23886	10387
Karlovačka	9691	3080	9937	3202	10196	3322
Osječko- baranjska	15581	5929	15110	5815	15789	6047
Zadarska	5082	1770	5177	1809	5395	1933
Istarska	12358	4103	12448	4297	13004	4445

Izvor: izradio autor prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku, prema NKD-u (2007)

Prema podacima prikupljenima iz Državnog zavoda za statistiku izrađena je tablica. Iz tablice je vidljivo kretanje zaposlenih u prerađivačkoj industriji kroz zadnje 3 godine u mjesecu svibnju. Prema tablici broj zaposlenih se svodio na ukupan broj i posebno broj žena u prerađivačkoj industriji. Možemo zaključiti da se prema određenim županijama broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji povećao, dok se negdje smanjio. Primjerice u Zagrebu u svibnju 2020. godine broj ukupno zaposlenih u prerađivačkoj industriji bio je 24066 osoba, od čega 8306 su bile žene, dok je u istom mjesecu 2021. taj broj nešto smanjen, vjerojatno zbog taranja pandemije, na ukupan broj od 23802 osobe, od čega su žene 8080., dok u svibnju ove godine taj broj je nadmašio 2020. godinu, tako da je broj ukupno zaposlenih 24540, od čega je 8306 žena. U Osječko-baranjskoj županiji je također pozitivan trend u rastu broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji, gdje je vidljivo da je u svibnju 2020. godine ukupan broj zaposlenih bio 15581 osoba, od toga 5929 čine žene, a ove godine u svibnju broj ukupno zaposlenih je 15789, od čega su 6047 žene.

Negativan trend, kao što je pad broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji vidljiv je u Varaždinskoj županiji. Ukupan broj zaposlenih u svibnju 2020. godine bio je 24153, od čega su 10809 žene. Pad je zabilježen već iduće godine u mjesecu svibnju, gdje je ukupan broj zaposlenih bio 24041, od toga 10589 su bile žene. Ove godine je također zabilježen pad, za

mjesec svibanj. Od ukupno 23886 osoba koje su zaposlene u prerađivačkoj industriji, 10387 su žene.

Iz tablice se može zaključiti da se rast zaposlenih u prerađivačkoj industiji povećao. Više je županija gdje broj zaposlenih raste.

Tablica 6: Bruto plaće po zaposlenima u prerađivačkoj industiji, u kunama.

Županija	2020. svibanj	2021. svibanj	2022. svibanj
Grad Zagreb	8765	9017	9974
Varaždinska	7306	7600	8748
Karlovačka	8246	8626	9570
Osječko-baranjska	6854	7299	7840
Zadarska	7059	7587	8380
Istarska	8002	9061	9909

Izvor: izradio autor prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku, prema NKD-u (2007)

Podaci u tablici preuzeti su s Državnog zavoda za statistiku. Također, mogu se nadovezati na predhodnu tablicu, gdje se pozitivan trend nastavlja; kako u povećanom broju zaposlenih u prerađivačkoj industriji, tako i u povećanju plaće u prerađivačkoj industriji. Po svim županijama bruto plaća se povećala. U glavnom gradu Zagrebu bruto plaća u prerađivačkoj industriji u svibnju 2020. godine bila je 8765 kuna, do današnje godine u svibnju se povećala na 9974 kune, što je više od 1000kn, a taj iznos bitno utječe na kupovnu moć stanovništva. Također, isti trend je popraćen u Osječko-baranjskoj županiji, gdje je bruto plaća u svibnju 2020.godine bila 6854 kune, a u svibnju 2022. narasla na 7840 kune. U Istri je također zabilježen rast bruto plaće, 8002 kune plaća u svibnju 2020.godine, raste na 9909 kuna u svibnju 2022. godine.

Može se iz priloženoga zaključiti kao se bruto plaća u razdoblju od svibnja 2020.godine do svibnja 2022.godine znatno povećala. Trend povećanja plaće imao je utjecaj na povećanje

zaposlenih u prerađivačkoj industriji. Budućnost predviđa također rast na području bruto plaća, što će uvelike povećati i broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji.

Tablični prikazi pokazali su kako se razija prerađivačka industrija u Republici Hrvatskoj na bolje.

6. UTJECAJ PANDEMIJE KORONAVIRUSA NA PRERAĐIVAČKU INDUSTRIJU U HRVATSKOJ

Početak 2020. godine cijeli svijet se suočio ili krenuo pripremati za suočavanje sa jednom novom globalnom pošasti koja je došla u obliku pandemije. Početna panika zavlada je prvenstveno zbog straha za zdravlje građana tako da su mnogi drugi segmenti na koje pandemija ima utjecaj pali u drugi plan. U prvom valu industrija i gospodarstvo nisu bili primarni problem tako da se o posljedicama koje će lockdowni izazvati u gospodarstvu nije pretjerano razmišljalo. Danas sa vremenskim odmakom vidi se koliko je cjelokupna pandemija utjecala na gospodarstvo, a postavlja se i pitanje do kada će se sve te posljedice osjećati. „Pandemija COVID-19 rijedak je događaj u ekonomskoj povijesti koji nam pruža uvid u učinke istovremenog zaustavljanja većine ekonomskih aktivnosti. Iako će za sveobuhvatno sagledavanje ekonomskih učinaka pandemije trebati provesti analizu s odmakom vremena od njezina službenog završetka, već je sada moguće izvući poučke iz početnih reakcija poduzeća na obustavljanje ekonomske aktivnosti te na temelju tih zaključaka oblikovati smjernice ekonomske politike za djelovanje u sličnim događanjima u budućnosti (Stojčić, 2020).“ Pandemija je u svakom slučaju događaj bez presedana, ali s obzirom da u bližoj prošlosti nije bilo ovakvog događaja svijet je sa gospodarsko-ekonomskog aspekta bio u potpunosti ne pripremljen za nju. Zbog toga bi se morali izvući poučci kako bi se u slučaju novih kriza lakše i spretnije adaptiralo na novonastale okolnosti. Hoće li se zaista izvući pouke i zaključci vidjet će se u budućnosti.

„Rezultati istraživanja ukazuju kako su učinci pandemije u praktički svim sektorima doveli do pada prihoda, iskorištenosti kapaciteta te problema financijske prirode s likvidnošću te odnosima s kupcima i dobavljačima. U rješavanju navedenih problema poduzeća su se većinom oslanjala na državnu potporu koja je u Hrvatskoj bila, s obzirom na fiskalne kapacitete, među najizdašnjijima u Europskoj uniji (Stojčić, 2020).“ Prvi koraci za očuvanje radnih mjesta bile su državne intervencije koje su u prvom trenu spasile mnoge poduzetnike i gospodarstvo općenito jer poslodavci zbog velikog pada prihoda nisu mogli servisirati dospjele obveze pa tako niti plaće zaposlenika. U Hrvatskoj su te potpore bile jedne od većih u odnosu na Europsku uniju, ali zbog toga je država morala dati ogromne izdatke zbog čega su se morali srezati mnogi troškovi u ostalim segmentima funkcioniranja države. Ključno je bilo pronaći balans između lockdown mjera, očuvanja zdravlja nacije i što manjih posljedica za gospodarstvo.

„Iz ovoga može se zaključiti kako je ključno tvrtkama omogućiti likvidnost kako bi mogle nastaviti obavljati svoje aktivnosti te tako djelovati i na ostale ciljeve kao što je zadržavanje radnih mjesta. Jačanjem internih kapaciteta za borbu s vanjskim šokovima također se može povećati izgleda poduzeća za opstanak prema rezultatima dobivenima u ovoj studiji (Stojčić, 2020).“ Najvažnije za opstanak tvrtki u kriznim vremenima je mogućnost podmirenja kratkoročnih obveza kako proizvodnja ne bi patila i u najgorem slučaju bivala zaustavljena. Uz to postoji još niz mjera koje država može učiniti kako bi očuvala gospodarstvo u vremenima pandemije. Kao odgovor na krizu ne treba angažirati samo gospodarstvenike, već rješenja takvih problema treba zgrabiti u puno širi „bazen“ te uključiti ljude kao što su članovi akademske zajednice, mali proizvođači, dobavljači, lokalni OPG-ovci itd. „Ekonomska kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 dodatno je razotkrila slabosti niza gospodarstava, pa tako i hrvatskog. U skladu s istima te rastućom ulogom države u okviru ekonomske literature u ovom području kao nužnost se postavlja oblikovanje nove suvremene industrijske politike (Jurčić i suradnici 2020).“ Kao zaključak reakcije na krizu pandemije Covid-19 svakako se mora naglasiti veliki zaokret u industrijskoj politici te traženje novih alternativnih pravaca u kreiranju i provođenju industrijske strategije.

7. ZAKLJUČAK

Prerađivačka industrija ima izuzetno važnu ulogu u svim svjetskim gospodarstvima pa tako i u gospodarstvu Republike Hrvatske. S obzirom da ona čini širok pojam i spektar grana jasno je da je od izuzetnog značaja za BDP zemlje. Svoj najveći uzlet i procvat industrija općenito, a samim time i prerađivačka industrija doživljava u 20. stoljeću kada je Republika Hrvatska u sastavu tadašnje SFRJ postala izuzetno industrijalizirana zemlja te je velik dio radne snage bio zaposlen u proizvodnim pogonima što je bio i rezultat manje robotizacije i pojave strojeva koji je u mnogim segmentima danas zamijenio čovjeka i njegov rad. Ratna zbivanja 1990.-ih godina na teritoriju Republike Hrvatske uveliko uništavaju industrijske pogone, a ono što je bilo pod okupiranim teritorijem također je bilo van funkcije jer su strateški ciljevi upravo bili pogoni koji svojim radom doprinose našem gospodarstvu, a sama ulaganja u industriju u ratnim vremenima padaju u drugi plan. Neke se industrijske grane nikada nisu u potpunosti oporavile iako je prošlo mnogo vremena no svjetski trendovi koje diktiraju globalne velesile u današnjem vremenu ni ne ostavljaju mnogo prostora da male zemlje poput Hrvatske budu konkurentne u nekima od grana prerađivačke industrije. Danas kada se čitav svijet susreće sa nekim novim problemima, krizama, pandemijama, upravo u njima treba tražiti novu priliku kako jačati domaću industriju. S obzirom da kao punopravna članica Europske unije od 2013. godine Hrvatska ima na raspolaganju i mnoge njezine benefite i alate treba iskoristiti sve ono što ona pruža. Najaktualnija tema trenutno se veže uz uvođenje eura kao jedinstvene platežne valute u RH od 1. siječnja 2023. uz koju se vežu mnogi strahovi, ali i prilike u gospodarstvu unutar kojeg će se poslovanje poprilično olakšati ulaskom u jedinstveni monetarni sistem Europske unije. Sve u svemu, Hrvatskoj je potrebna jasna strategija koja će zacrtati put prerađivačke industrije, a i industrije općenito u uvjetima koji su usađeni u današnjem svijetu. Na globalnoj ili europskoj razini može se pronaći i mali udio tržišta u kojem bi sudjelovala i Hrvatska, samo je potrebno iskoristiti sve prilike koje se nude. Hrvatska prerađivačka industrija još uvijek nailazi na mnoge prijepore kojima se pokušava oduprijeti, ali subjektivna percepcija ljudi o njoj je više negativna nego pozitivna. Iako možemo primjetiti veliki porast u broju zaposlenih u prerađivačkoj industriji, što nam govori da trend ipak ide u pozitivnom smjeru. Veći broj žena se iz godine u godinu zapošljava u prerađivačkoj industriji. Također porast bruto plaće utječe na želju za radom. Uvođenjem eura velika je vjerojatnost da će se trend rasta bruto plaća u prerađivačkoj industriji povećati, što se smatra jedan od čimbenika za pozitivno gledanje i rast industrije u hrvatskoj. Zaključujemo iz rada da je industrija važna za napredak na globalnoj razni. Da raznim mjerama možemo pomoći da se ona širi i postane stabilnija kako je šokantne

promjene kao što je u primjeru u samom radu bio COVID 19, ne mogu skršiti i naštetiti na globalnoj razini. Iz svake situacije koja na veliki način uzdrma strukturu i sustave koji su nam do sad poznati ljudi uče i primjenjuju korisna znanja, kroz pogreške i iskustav. U budućnosti, uz napredak tehnologije zagarantiran je sam napredak industrije, kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj.

8. LITERATURA

1. Agency forward (2020). Manufacturing: industry overview and trends to watch, Dostupno na: <https://agentblog.nationwide.com/commercial-insights/general-industries/manufacturing-overview-and-trends/> (pristupljeno: 27.09.2022.)
2. Borozan, Đ., Dragišić, Lj. (2005.) Hrvatska tekstilna industrija na prekretnici: od preživljavanja do rasta, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/294083> (pristupljeno: 10.07.2022.)
3. Buturac, G. (2009). Međunarodna razmjena Hrvatske kemijske industrije, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/66982> (pristupljeno: 27.09.2022.)
4. Buturac, G., Vizek, M. (2015). “Izvoz prehrambene industrije i učinci na gospodarstvo: slučaj Hrvatske”
5. Državni zavod za statistiku (2020). Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/> (pristupljeno 28.9.2022.)
6. Hrvatska gospodarska komora (2018). Hrvatska vaš poslovni partner, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/poslovnipartnerhr5bbf186c48198.pdf> (pristupljeno: 10.07.2022.)
7. Hrvatska gospodarska komora (2022). Odjel prerađivačke industrije, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/o-odjelu-za-preradivacku-industriju> (pristupljeno: 05.07.2022.)
8. Hrvatska tehnička enciklopedija (2021). Farmaceutska industrija, Dostupno na: <https://tehnika.lzmk.hr/farmaceutska-industrija/> (pristupljeno: 10.07.2022.)
9. Investopedia (2022). Manufacturing: Definition, Types, Examples, and Use as Indicator, Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/m/manufacturing.asp> (pristupljeno: 27.09.2022.)
10. Jurčić, L., Barišić, A., & Franc, S. (2020). Industrijska politika u Republici Hrvatskoj kao odgovor na krizu uslijed pandemije COVID-19. Tradicionalni skup Hrvatskog društva ekonomista u Opatiji-objavljena poglavlja, 28, 164-191.
11. Ketels i Duch (2022), Industrial policy in a new global reality: Towards a more location- and sector-driven approach. World Bank Blogs. Dostupno na: <https://blogs.worldbank.org/psd/industrial-policy-new-global-reality-towards-more-location-and-sector-driven-approach> (pristupljeno 25.9.2022.).

12. NN 58/2007 (2007). Odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007.- NKD 2007, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html (pristupljeno: 28.09.2022.)
13. Palić, P. (2022). Sektorske analize. Hrana i piće. Ekonomski institut Zagreb, Dostupno na: https://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana_svibanj_2021.pdf (pristupljeno: 09.07.2022.)
14. Palić, P. (2018). Sektorske analize. Hrana I piće. Ekonomski institute Zagreb, Dostupno na: https://www.eizg.hr/userdocsimages//publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-2018.pdf (pristupljeno:27.09.2022.)
15. Prester, J.; Rašić Bakarić, I. (2017). Analiza strukturnih obilježja prerđivačke industrije Republike Hrvatske, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/276486> (pristupljeno: 03.07.2022.)
16. Rašić Bakarić, I. (2021). Sektorske analize. Kemijska industrija. Ekonomski institute Zagreb, Dostupno na: https://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_Kemijska%20industrija_o%C5%BEujak%202021.pdf (pristupljeno: 09.07.2022.)
17. Stojčić, N. (2020.) Učinci pandemije Covid-19 na izvoznu konkurentnost poduzeća prerađivačke industrije u Hrvatskoj, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/360825> (pristupljeno: 10.07.2022.)
18. Terzi, Singh i Sherwood(2022), industrijska politika u EU, Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economyfinance/dp157_en_industrial_policy.pdf (pristupljeno: 28.09.2022.)
19. Vlada Republike Hrvatske (2014). Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.–2020, Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2014/182%20sjednica%20Vlade/182%20-%201.pdf> (pristupljeno:05.07.2022.)
20. Zelenika, R., Grilec Kaurić, A. (2011). Ocjena ekonomskog položaja tekstilne i odjevne idnustrije u Republici Hrvatskoj, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/97330> (pristupljeno: 27.09.2022.)

9. POPIS SLIKA

Slika 1.: SWOT analiza hrvatske tekstilne industrije

Slika 2.: Udio pojedinih grana industrije u ukupnom prihodu industrije za 2014.

Slika 3.: Udio pojedinih grana u prerađivačkoj industriji po ukupnom prihodu 2016.

Slika 4.: Broj zaposlenih po granama u prerađivačkoj industriji za 2016. godinu

10. POPIS TABLICA

Tablica 1.: Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje hrane prema financijskim pokazateljima

Tablica 2.: Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje pića prema financijskim pokazateljima

Tablica 3.: Deset vodećih trgovačkih društava u proizvodnji kemikalija i kemijskih proizvoda prema financijskim pokazateljima

Tablica 4: Bruto dodatna vrijednost po djelatnostima I bruto domaći proizvod od 1995. do 2019.godine

Tablica 5: Ukupan broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji raspon od 3 godine za mjesec svibanj, prema županijama

Tablica 6: Bruto plaće po zaposlenima u prerađivačkoj industriji, u kunama